

ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas

18.sesijas laikā¹ pieņemtās

Noslēguma piezīmes² par Latvijas Republikas sākotnējo ziņojumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 2006.gada 13.decembra Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu Latvijā Republikā laikposmā no 2010.gada 31.marta līdz 2013.gada 31.decembrim

I. Ievads.

1. Komiteja tās 344. un 345. sēdēs, kuras notika 2017.gada 21. un 22.augustā, izvērtēja Latvijas sākotnējo ziņojumu (CRPD/C/LVA/1) un 2017.gada 28.augusta 354.sēdē pieņēma šādas noslēguma piezīmes.
2. Komiteja atzinīgi novērtē Latvijas sākotnējo ziņojumu, kas tika izstrādāts saskaņā ar Komitejas ziņojuma sagatavošanas vadlīnijām, un pateicas valstij par rakstveida atbildēm (CRPD/C/LVA/Q/1/Add.1) uz Komitejas sagatavoto jautājumu sarakstu.
3. Komiteja novērtē veiksmīgo dialogu ar valsts delegāciju ziņojuma izvērtēšanas laikā, uzteicot valsts spēcīgo delegāciju, kuras sastāvā bija Labklājības ministrijas valsts sekretārs un atbildīgie departamentu pārstāvji, kā arī citu par Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesību īstenošanu atbildīgo institūciju pārstāvji.

II. Pozitīvie aspekti.

4. Komiteja atzinīgi vērtē valsts centienus nodrošināt Konvencijā personām ar invaliditāti noteikto tiesību īstenošanu. Komiteja novērtē valsti par pieņemto:
 - (a) ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesību īstenošanu rīcības plānu 2015.-2017.gadam;
 - (b) Būvniecības likumu, lai no 2014.gada 1.oktobra nodrošinātu pieejamību fiziskajai videi, un universālā dizaina principu ievērošanas veicināšanu, lai atsevišķas vēsturiskās un atpūtas vietas būtu pieejamas personām ar invaliditāti;
 - (c) Valsts valodas likuma 3.panta 3.punktu par latviešu zīmju valodas nodrošināšanu;
 - (d) Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.-2020.gadam un Rīcības plānu deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020.gadam.
5. Komiteja atzinīgi vērtē pilotprojektus, lai īstenotu lēmumu pieņemšanas mehānismus, respektējot indivīda autonomiju, gribu un vēlmes.

¹ 2017.gada 14.-31.augustā

² Pieejamas angļu valodā (Concluding Observations)

http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1158&Lang=en

III. Galvenās problēmjas un rekomendācijas.

Vispārīgie principi un pienākumi (1.-4. panti)

6. Komiteja ir nobažījies:
- (a) par nepilnīgu pieeju invaliditātes noteikšanā, balstot to uz medicīnisko modeli, un koncentrējoties uz nespēju strādāt;
 - (b) ka bērni ar intelektuālo vai dzirdes invaliditāti, kuru funkcionēšanas traucējums atbilstoši VDEĀVK nav smags, nav tiesīgi saņemt oficiālu invaliditātes statusu un no tā izrietošo finansiālo vai cita veida valsts atbalstu;
 - (c) ka Invaliditātes lietu nacionālajai padomei nav lēmumu pieņemšanas tiesību attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesību politikām un tā nenodrošina jēgpilnu pārstāvošo organizāciju līdzdalību;
 - (d) ka saprātīga pielāgojuma un universālā dizaina jēdzieni nav skaidri un visaptveroši noteikti likumdošanā vai integrēti pašvaldību saistošajos noteikumos vai atbilstoši stiprināti pārraudzības mehānismos;
 - (e) ka organizācijas, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, nav pietiekamā mērā finansētas, lai atbalstītu personu ar invaliditāti tiesību īstenošanu.

7. **Komiteja rekomendē valstij:**

- (a) nodrošināt, ka invaliditātes noteikšana balstās uz invaliditātes cilvēktiesību modeli un ietver indivīda vajadzību, vēlmju un priekšrocību novērtējumu, īpaši attiecībā uz bērniem ar intelektuālo un dzirdes invaliditāti, koncentrējoties uz šķēršļu novēršanu un pilnvērtīgu un efektīvu personas ar invaliditāti līdzdalības sabiedrībā veicināšanu;
- (b) sekmēt Invaliditātes lietu nacionālās padomes lēmumu pieņemšanas kapacitāti, lai izstrādātu, koordinētu un novērtētu ar invaliditāti saistītās politikas visās nozarēs un publiskajā pārvaldē nacionālajos un vietējos līmeņos, balstoties uz jēgpilnu sadarbību ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti;
- (c) pēc Konvencijas īstenošanas rīcības plāna (2015-2017) termiņa beigām veikt tā īstenošanas efektivitātes novērtējumu un, cieši konsultējoties ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, izstrādāt jaunu rīcības plānu ar skaidriem atskaites punktiem un indikatoriem;
- (d) integrēt saprātīga pielāgojuma un universālā dizaina jēdzienus attiecīgajos nacionālajos un pašvaldību normatīvajos aktos, politikās un noteikumos un nodrošināt to efektīvu ieviešanu, veicot pārraudzību;
- (e) nodrošināt adekvātu finansējumu aktivitātēm, projektiem un programmām, ko izstrādājušas un īstenojušas organizācijas, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, lai uzlabotu viņu tiesības.

B. Īpašās tiesības (5.-30.panti)

Līdztiesība un nediskriminācija (5. pants)

8. Komiteja ir nobažījies, ka Invaliditātes likuma mērķis un ietvars ir šaurs un tajā trūkst skaidri noteikts diskriminācijas aizliegums, pamatojoties uz visiem invaliditātes veidiem, un tajā nav noteikts saprātīga pielāgojuma kā diskriminācijas, balstoties uz invaliditāti, noliegums. Komiteja pauž nožēlu, ka trūkst arī efektīva uz

invaliditātes pamata balstītas diskriminācijas pārsūdzības mehānisma, kā arī trūkst datu par uz invaliditātes pamata balstītas diskriminācijas gadījumiem un to lēmumiem.

9. Komiteja rekomendē valstij:

(a) pārskatīt likumdošanu, ietverot diskriminācijas definīciju, kas skaidri nosaka visus diskriminācijas veidus, pamatojoties uz personas invaliditāti, tai skaitā intelektuālo un psihosociālo, visās nozarēs un dzīves jomās, un kas ietver saprātīga pielāgojuma noliegumu un daudzējādās un starpnozaru diskriminācijas formas;

(b) izveidot efektīvu mehānismu, lai pārraudzītu visu aspektu atbilstību pretdiskriminācijas likumdošanai, tai skaitā nodrošinot pieejamas metodes personām ar invaliditāti, lai tās rastu tiesiskās aizsardzības līdzekļus un nodrošinātu sankcijas attiecībā pret tiem, kuri pārkāpj diskriminācijas aizliegumu;

(c) konsultējoties un sadarbojoties ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, pastiprināt apmācības par personu ar invaliditāti nediskrimināciju un pienākumiem attiecībā uz saprātīga pielāgojuma nodrošināšanu publisko un privāto jomu pārstāvjiem, īpaši juridisko profesiju pārstāvjiem un tieslietu nozarē, tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem, ierēdņiem, darba devējiem, Valsts darba inspekcijai, izglītības un veselības jomu speciālistiem un pašām personām ar invaliditāti;

(d) vākt un analizēt datus par diskriminācijas uz invaliditātes pamata gadījumiem, publicējot informāciju par šo gadījumu lēmumiem, kur iekļauta detalizēta informācija par sankcijām pret diskriminācijas aizlieguma pārkāpējiem un atlīdzību cietušajiem;

(e) ņemt vērā Konvencijas 5. pantu, ieviešot Ilgtspējīgas attīstības 10.2 un 10.3 mērķus.

Sievietes ar invaliditāti (6. pants)

10. Komiteja ir noraizējusies par:

(a) zemo sieviešu ar invaliditāti līdzdalību politiskajā un sabiedriskajā dzīvē un sieviešu neievērošanu likumdošanā, programmās un politikās, kas saistītas ar sieviešu attīstību;

(b) datu un pētījumu trūkumu par sievietēm un meitenēm ar invaliditāti, tai skaitā nepietiekami atzītu multiplo un starpsektorālo diskrimināciju, ar kuru saskaras sievietes un meitenes ar invaliditāti valstī.

11. Komiteja, atsaucoties uz tās vispārējo komentāru nr. 3 (2016) par sievietēm un meitenēm ar invaliditāti un Ilgtspējīgas attīstības 5.1, 5.2 un 5.5 mērķiem, rekomendē valstij:

(a) integrēt sieviešu un meiteņu ar invaliditāti jautājumus pretdiskriminācijas normatīvajos aktos un politikās, kas attiecināmas uz sievietēm un meitenēm, tai skaitā arī politikās, kuru mērķis ir apkarot uz dzimumu balstītu vardarbību;

(b) veicināt sieviešu ar invaliditāti pārstāvību un līdzdalību politiskajā un sabiedriskajā dzīvē;

- (c) sistemātiski vākt datus par sievietēm un meitenēm ar invaliditāti un noteikt indikatorus, kurus var izmantot, lai novērtētu ietekmi pasākumiem, kas vērsti uz diskriminācijas novēršanu saistībā ar sociālo līdzdalību un iekļaušanu;
- (d) ratificēt Eiropas Padomes apstiprināto Konvenciju par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu.

Bērni ar invaliditāti (7. pants)

12. Komiteja ir nobažījiesies par:
- (a) aizvien notiekošo bērnu ar invaliditāti institucionalizāciju ilgtermiņa aprūpes centros ģimenisko un pašvaldībā balstīto pakalpojumu trūkuma dēļ visu vecumu bērniem ar visa veida traucējumiem, kā arī viņu ģimenēm;
 - (b) pieejamības trūkumu integrētai, iekļaujošai un kvalitatīvai izglītībai;
 - (c) nepamatoti augsto vardarbības mājās pret bērniem ar invaliditāti skaitu;
 - (d) labdarības un “ārstēšanas” pieeju bērniem ar invaliditāti, ko īsteno televīzijā pārraidītās līdzekļu vākšanas kampaņas.

13. Komiteja rekomendē valstij:

- (a) pastiprināt atbalsta pakalpojumus bērniem ar invaliditāti un viņu ģimenēm vietējā kopienā, veicināt deinstitucionalizāciju, novērst jebkuru jaunu institucionalizāciju un sekmēt sociālo iekļaušanu un pieeju integrētai, iekļaujošai un kvalitatīvai izglītībai;
- (b) izmeklēt gadījumus, kur konstatēta vardarbība ģimenē pret bērniem ar invaliditāti, un nodrošināt, ka pārkāpēji tiek saukti pie atbildības saskaņā ar Krimināllikumu;
- (c) novērst un noteikt sankcijas publiskām kampaņām, kas veicina labdarības un “ārstēšanas” pieeju bērniem ar invaliditāti.

Izpratnes palielināšana (8. pants)

14. Komiteja ir noraizējusies par sabiedrības negatīvajiem aizspriedumiem pret personām ar invaliditāti, īpaši attiecībā uz personām ar intelektuālo un psihosociālo invaliditāti.

15. Komiteja rekomendē valstij sadarbībā ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, iekļaujot personas ar intelektuālo un psihosociālo invaliditāti, īstenot visaptverošu sabiedrības izpratnes veicināšanu par Konvenciju, lai veidotu visu personu ar invaliditāti, tai skaitā ietverot arī personas ar intelektuālo un psihosociālo invaliditāti, dažādības kultūru, līdzdalību un iesaisti kopienas dzīvē.

Pieejamība (9. pants)

16. Komiteja ir nobažījiesies, ka valstī trūkst visaptverošs likumdošanas, politikas un stratēģiskais ietvars līdz ar nepieciešamo pārraudzības mehānismu, lai nodrošinātu atbilstību pieejamības standartiem, kas balstīti uz universālo dizainu, garantējot personām ar invaliditāti līdzvērtīgi pārējiem pieejamību visām iespējām un pakalpojumiem, kas ir atvērti vai nodrošināti sabiedrībai visā valstī, tai skaitā pieejamību informācijai, komunikācijas veidiem un transportam.

17. Komiteja rekomendē valstij:

- (a) ciešā sadarbībā ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, pieņemt visaptverošu pieejamības rīcības plānu, kur iekļauts laiks grafiks, indikatori, pārraudzības un novērtēšanas kritēriji, lai efektīvi ieviestu universālā dizaina standartus fiziskās vides, transporta, informācijas un komunikācijas līdzekļu pieejamībai, ietverot sankcijas neatbilstību gadījumā;
- (b) vērst uzmanību uz Komitejas vispārējo komentāru nr. 2 (2014) un sasaisti starp Konvencijas 9.pantu un Ilgtspējīgas attīstības 9.mērķi un 11.2 un 11.7 apakšmērķiem.

Riska situācijas un ārkārtas humānās situācijas (11. pants)

18. Komiteja ir noraizējusies, ka valstī nav izstrādāti īpaši prevencijas, aizsardzības un palīdzības plāni personām ar invaliditāti riska situācijās un ārkārtas humānās situācijās saskaņā ar Sendai katastrofas risku mazināšanas ietvaru.

19. Komiteja rekomendē valstij pieņemt katastrofu risku mazināšanas un pārvaldības plānu, nodrošinot pieejamību un visu personu ar invaliditāti iekļaušanu, kā arī nozīmējot vienu kontaktpunktu ārkārtas un katastrofu gadījumā saskaņā ar Sendai katastrofas risku mazināšanas ietvaru 2015.-2030.gadam (*Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030*).

Vienlīdzīga rīcībspējas atzišana (12. pants)

20. Komiteja ar bažām atzīmē 2013.gadā veiktos grozījumus Civillikumā saistībā ar rīcībspēju, kas aizvien ietver diskriminējošus nosacījumus, ieskaitot pagaidu aizbildniecību un daļēju rīcībspēju. Tāpat bažīgs ir fakts, ka praksē tiesas piemēro aizvietoto rīcībspēju dēļ zināšanu trūkuma par rīcībspējas ierobežošanas likumiskajām alternatīvām.

21. Atsaucoties uz Konvencijas 12.2 pantu par to, ka visām personām ar invaliditāti ir rīcībspēja līdzvērtīgi citiem visās dzīves jomās, un vispārējo komentāru nr. 1 (2014) par vienlīdzīgu atzišanu likuma priekšā, Komiteja rekomendē valstij atcelt Civillikuma nosacījumus par aizvietoto lēmuma pieņemšanu un atjaunot pilnu rīcībspēju visām personām ar invaliditāti, pamatojoties uz atbalstīto lēmuma pieņemšanas režīmu, kurā tiek ievērota personas autonomija, griba un vēlmes.

Tiesas pieejamība (13. pants)

22. Komiteja ir noraizējusies par:

- (a) nesistemātisku tiesu procedūru pielāgošanu personām ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti, tai skaitā par garantētās juridiskās palīdzības trūkumu visās tiesas procedūrās;
- (b) ziņotajiem aizspriedumiem tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku, kā arī juristu vidū pret personām ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti;
- (c) juridiskās aizsardzības trūkumu personām ar invaliditāti, kuras atrodas aprūpes institūcijās.

23. Komiteja rekomendē valstij:

- (a) nodrošināt visām personām ar invaliditāti tiesu procedūru pielāgošanu, tai skaitā vieglās valodas formātu, profesionālu surdotulku, Braila izmantošanu, un izveidot atbilstošus drošības pasākumus, lai personas ar invaliditāti varētu piedalīties tiesu procedūrā līdzvērtīgi citiem;
- (b) stiprināt apmācības par Konvenciju tiesu sistēmas un tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem, kā arī juristiem;
- (c) nodrošināt pieejamību bezmaksas juridiskajai palīdzībai personām ar invaliditāti, kuras atrodas aprūpes institūcijās;
- (d) vadīties pēc Konvencijas 13.panta, ieviešot Ilgtpējīgas attīstības 16.3 mērķi.

Personas brīvība un neaizskaramība (14. pants)

24. Komiteja ir nobažījusies, ka:

- (a) Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums pieļauj, ka personas ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti tiek ievietotas psihiatriskās iestādēs situācijās, kur psihiatriskie pakalpojumi pašvaldībā nav pieejami;
- (b) tiesas nolēmumi par gadījumiem, kad persona ir piespiedu kārtā ievietota institūcijā, ir neefektīvi;
- (c) personas, kuras uzturas institūcijās, var saskarties ar nesamērīgiem ierobežojumiem saistībā ar brīvu pārvietošanos ārpus institūcijas;
- (d) personas ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti, kurām ir ierobežota pārvietošanās brīvība, var saskarties ar ierobežojumiem saistībā ar pieeju savām medicīniskām lietām un viņiem nepieciešamajiem ārstēšanas līdzekļiem.

25. Komiteja saskaņā ar tās vadlīnijām par Konvencijas 14.pantu attiecībā uz personu ar invaliditāti tiesībām uz brīvību un drošību (2015) rekomendē valstij:

- (a) atcelt likumdošanu, lai novērstu personu ar intelektuālu un/vai psihosociālu invaliditāti institucionalizāciju un palielināt kopienā balstīto garīgās veselības pakalpojumu pieejamību;
- (b) atcelt nosacījumus, kas pieļauj personu ar invaliditāti piespiedu ievietošanu garīgās veselības aprūpes iestādēs, nodrošinot tiesas lēmuma pieejamību personām ar invaliditāti;
- (c) nodrošināt institūcijās dzīvojošo personu brīvu pārvietošanos;
- (d) nodrošināt personām ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti, kurām ir ierobežota pārvietošanās brīvība, pieeju saviem medicīniskajiem dokumentiem un nepieciešamajiem ārstēšanās līdzekļiem.

Tiesības netikt pakļautam spīdzināšanai vai nežēlīgai, necilvēcīgai vai cieņu pazemojošai ārstniecībai un sodīšanas veidiem (15. pants)
--

26. Komiteja ir noraizējusies, ka piespiedu ārstēšana ir atļauta saskaņā ar Ārstniecības likumu un 12.07.2016. Ministru kabineta noteikumiem Nr. 453.

27. Komiteja rekomendē valstij atcelt tiesību normas, kas atļauj piemērot piespiedu ārstēšanu, un nodrošināt, ka lēmumi attiecībā uz personas fizisko vai

garīgo integritāti var tikt pieņemti, balstoties vienīgi ar iepriekšēju, brīvu un informētu personas piekrišanu.

Tiesības netikt pakļautam ekspluatācijai, vardarbībai un ļaunprātīgai izmantošanai (16. pants)

28. Komiteja ir nobažījiesies par:

- (a) pieaugušo ar intelektuālo un/vai psihosociālo invaliditāti lielo nāves gadījumu skaitu institūcijās un informācijas trūkumu par jebkādu izmeklēšanu, kas veikta, lai noteiktu nāves iemeslu un lietas ierosināšanu, pamatojoties uz aizdomām par noziedzīgu rīcību;
- (b) apgalvojumiem par vardarbību un ļaunprātīgu izmantošanu, tai skaitā seksuālo vardarbību pret personām ar invaliditāti, kuras dzīvo institūcijās;
- (c) pārmērīga neiroleptisko medicīnas līdzekļu lietošana, slikti dzīves apstākļi, tai skaitā nepietiekama ēdināšana un jēgpilnu aktivitāšu institūcijā ierobežošana.

29. Komiteja rekomendē valstij:

- (a) nekavējoties izmeklēt visus nāves gadījumus, kas notikuši institūcijās, kurās dzīvo personas ar intelektuāliem un/vai psihosociāliem attīstības traucējumiem, ieskaitot gadījumus, kad ir liecības par vardarbību vai ļaunprātīgu izmantošanu, nodrošinot, ka noziedzīgo darbību veicēji tiek tiesāti un sodīti;
- (b) īstenot regulāras un obligātas institūciju darbinieku apmācības par vardarbības un ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu pret personām ar invaliditāti;
- (c) veikt neatkarīgu, uz cilvēktiesībām balstītu visu institūciju pārraudzību, cieši sadarbojoties ar organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, saskaņā ar 16.panta 3. paragrāfu.

Neatkarīga dzīve un iekļaušanās kopienā (19. pants)

30. Komiteja ir nobažījiesies par:

- (a) lēno personu ar invaliditāti deinstitucionalizācijas procesu un apgalvojumiem, ka institūcijās esošie klienti tiek pārvietoti uz citām institūcijām, aizbildinoties ar deinstitucionalizāciju;
- (b) stratēģijas trūkumu, lai nodrošinātu deinstitucionalizācijas nepārtrauktību pēc Eiropas struktūrfondu atbalsta beigām;
- (c) pašvaldību neieinteresētību par deinstitucionalizācijas procesu dēļ vājām zināšanām par neatkarīgu dzīvi;
- (d) individuālā atbalsta personām ar invaliditāti pārmērīgu administrēšanu un ierobežotu nodrošināšanu.

31. Komiteja mudina valsti:

- (a) paātrināt visu personu ar invaliditāti pilnīgu deinstitucionalizāciju noteiktajā laika periodā, slēdzot visas atlikušās valsts un pašvaldību institūcijas, panākot, ka institūciju klienti netiek pārvietoti uz citu institūciju;

(b) pastiprināt pašvaldību iesaisti deinstitucionalizācijas stratēģijas ieviešanā, izmantojot informētības paaugstināšanu par personu ar invaliditāti neatkarīgu dzīvi kopienā un nodrošinot pakalpojumu ilgtspējīgu nodrošināšanu, lai veicinātu neatkarīgu dzīvi pēc Eiropas struktūrfondu termiņa beigām;

(c) nodrošināt kvalitatīvu individuālās palīdzības sniegšanu, kur ņemtas vērā personu ar invaliditāti individuālās vajadzības, nodrošinot personu ar invaliditāti sociālo iekļaušanu un līdzdalību.

Individuālā pārvietošanās (20. pants)

32. Komiteja ir noraizējusies par laicīgu kvalitatīvu palīglīdzekļu, ierīču un pielāgojumu pieejamību un atbalstu atbilstoši personas ar invaliditāti individuālajām vajadzībām, īpaši sievietēm un bērniem ar invaliditāti.

33. Komiteja rekomendē valstij veicināt pieejamību kvalitatīviem pārvietošanās līdzekļiem, asistīvām iekārtām, ierīcēm un tehnoloģijām visām personām ar invaliditāti, ieskaitot sievietēm un bērniem ar invaliditāti atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām.

Izteikšanās un viedokļa brīvība un pieeja informācijai (21. pants)

34. Komiteja ir noraizējusies par visaptveroša likumdošanas ietvara trūkumu, lai panāktu, ka gan publiskie, gan privātie uzņēmumi, nodrošinot pakalpojumus sabiedrībai kopumā, un masu mediji, sniedzot informāciju, tai skaitā caur internetu, piedāvā minēto personām ar invaliditāti visos pieejamos veidos un formātos, tai skaitā vieglās valodas formātā internetā, televīzijā subtitrējot un tulkojot zīmju valodā.

35. Komiteja rekomendē valstij pieņemt visaptverošu likumdošanas ietvaru, lai nodrošinātu, ka visa informācija un komunikācija sabiedrībai ir pieejama visām personām ar invaliditāti, tai skaitā tīmekļa vietņu pieejamība vieglā valodā, subtitrēšana, tulkošana, Braila un zīmju valodā.

Privātās dzīves neaizskaramība (22. pants)

36. Komiteja ir noraizējusies par:

(a) drošības trūkumu, lai aizsargātu ar noteiktām slimībām slimojošo pacientu reģistrā iekļauto personu ar psihosociālo un/vai intelektuālo invaliditāti privāto dzīvi, kā rezultātā šajā reģistrā iekļautās personas saskaras ar nelabvēlīgu ietekmi, kad nepieciešams piekļūt noteiktiem pakalpojumiem un nodarbinātības iespējām;

(b) neefektīvo iespēju vērsties tiesā, lai apstrīdētu trešās personas piekļuvi personu ar intelektuālo un / vai psihosociālo invaliditāti personas datiem, kurus iegūst slimnīcas bez konkrētās personas atļaujas.

37. Komiteja rekomendē valstij:

(a) pastiprināt privātās dzīves, tai skaitā personas datu, arī psihiatriskajās slimnīcās un institūcijās, aizsardzību;

(b) uzlabot amatpersonu informētību par cilvēktiesību pieeju invaliditātes jautājumos un piemērot soda sankcijas gadījumos, kad tiek pieprasīta medicīniskā dokumentācija, kas apliecina personas invaliditāti.

Cieņa pret dzīvesvietu un ģimeni (23. pants)

38. Komiteja ir noraizējusies par:

(a) to, ka institūcijās dzīvojošās personas ar invaliditāti, kuras ir salaulājušās, ir spiestas dzīvot atsevišķi bez tiesībām dzīvot vienā institūcijā, ja viens no laulātajiem tiek pārvietots uz citu institūciju.

(b) to, ka praksē vecāka invaliditāte tiek izmantots kā pamatojums tiesā, lai pārtrauktu vai atņemtu aizgādības tiesības;

(c) atbalsta pakalpojumu trūkumu vecākiem ar intelektuālo invaliditāti, ieskaitot atbilstošus pakalpojumus mātēm, atņemot tām viņu vecāku tiesības.

39. Komiteja rekomendē valstij nodrošināt visu personu ar invaliditāti, tai skaitā personu ar intelektuāliem attīstības traucējumiem, tiesības laulāties, veidot ģimeni un būt par vecākiem, nodrošinot viņiem iekļaujošus atbalsta pakalpojumus un adekvātu dzīves līmeni.

Izglītība (24. pants)

40. Komiteja ir noraizējusies, ka lielākā daļa bērnu ar invaliditāti apmeklē speciālās izglītības iestādes vai tiek orientēti uz mājapmācību kā pastāvīgu risinājumu dēļ saprātīga pielāgojuma un pieejamības, ieskaitot fiziskās pieejamības trūkuma lielākajā daļā vispārējās izglītības, augstākās izglītības un mūžizglītību nodrošinātajās iestādēs.

41. Atsaucoties uz Vispārējo komentāru Nr. 4 (2016) par tiesībām uz iekļaujošu izglītību un Ilgstpējīgas attīstības 4.mērķi un tā 4.5 un 4(a) apakšmērķiem, Komiteja mudina valsti nodrošināt, ka nevienam bērnam netiek atteikta iespēja mācīties vispārīzglītojošās skolās invaliditātes dēļ un valsts turpmāk piešķir līdzekļus, kas nepieciešami, lai garantētu saprātīgu pielāgojumu, lai veicinātu visu audzēkņu ar invaliditāti pieejamību kvalitatīvai, iekļaujošai izglītībai, ieskaitot pirmsskolas izglītībai, terciārai izglītībai un mūžizglītībai.

Veselība (25. pants)

42. Komiteja ir noraizējusies par kritisko vispārējās veselības aprūpes pakalpojumu trūkumu, neadekvātumu un nepieejamību valstī attiecībā uz visām personām ar invaliditāti.

43. Komiteja rekomendē valstij nodrošināt pieejamību, adekvātumu un piekļuvi vispārējiem veselības aprūpes pakalpojumiem un ēkām, nodrošinot to visām personām ar invaliditāti visā valsts teritorijā.

Habilitācija un rehabilitācija (26. pants)

44. Komiteja ir nobažījies par garajām rindām, lai personas ar invaliditāti, īpaši smagu invaliditāti, saņemtu rehabilitācijas pakalpojumus visā valstī.

45. Komiteja rekomendē valstij uzlabot rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību un laicīgu to sniegšanu visā valsts teritorijā visām personām ar invaliditāti.

Darbs un nodarbinātība (27. pants)

46. Komiteja ir noraizējusies par:

(a) progresu trūkumu saistībā ar personu ar invaliditāti, īpaši ar intelektuāliem attīstības traucējumiem, nodarbinātību atvērtajā darba tirgū;

(b) subsidēto nodarbinātības pasākumu turpināšanu pēc Eiropas struktūrfondu atbalsta beigām.

47. Komiteja rekomendē valstij:

(a) sniegt atbalstu visu personu ar invaliditāti nodarbinātībai atvērtajā darba tirgū iekļaujošā nodarbinātības vidē līdzvērtīgi pārējiem;

(b) pievērst uzmanību saiknei starp Konvencijas 27. pantu un Ilgtspējīgas attīstības 8.5. mērķi.

Pienācīgs dzīves līmenis un sociālā aizsardzība (28. pants)

48. Komiteja ir nobažījiesies par personām ar invaliditāti nodrošinātajiem sociālo pabalstu un pensiju zemajiem apmēriem un statistikas datu trūkumu par personām ar invaliditāti, kuras dzīvo nabadzīgos apstākļos.

49. Komiteja rekomendē valstij:

(a) nodrošināt pienācīgu dzīves standartu personām ar invaliditāti un viņu ģimenēm, tai skaitā garantējot, ka sociālās aizsardzības un nabadzības samazināšanas programmās tiek ņemtas vērā ar invaliditāti saistītās papildus izmaksas;

(b) pievērst uzmanību saiknei starp Konvencijas 28. pantu un Ilgtspējīgas attīstības 1.3. mērķi.

Līdzdalība politiskajā un sabiedrības dzīvē (29. pants)

50. Komiteja ir noraizējusies par vēlēšanu procedūru, iekārtu un materiālu pieejamības trūkumu personām ar intelektuālo un fizisko invaliditāti, kā arī neredzīgām un nedzirdīgām personām.

51. Komiteja rekomendē valstij garantēt tiesības vēlēties neatkarīgi, nodrošinot, ka vēlēšanu procedūras, telpas un materiāli ir atbilstoši, pieejami un viegli izmantojami visām personām ar invaliditāti.

C. Īpašās saistības (31.-33. panti)

Statistika un datu vākšana (31. pants)

52. Komiteja ir nobažījiesies par statistikas datu trūkumu saistībā ar personām ar invaliditāti un to izplatīšanu valstī un organizāciju, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, iesaistes trūkumu.

53. Atbilstoši Ilgtspējīgas attīstības 17.18. mērķim Komiteja rekomendē valstij izveidot sistemātisku datu vākšanas un atskaites procedūru caur Valsts komisijas Invaliditātes informatīvo sistēmu un organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, kas ir saskaņā ar Konvenciju un Vašingtonas grupas īsajam jautājumam sarakstam par invaliditāti, un ka tā vāc, analizē un izplata datus par iedzīvotājiem ar invaliditāti, sadalot tos dzimuma, vecuma, etniskās piederības, traucējumu veidu, sociālekonomiskā statusa, nodarbinātības un dzīvesvietas griezumā, un datus par šķēršļiem, ar kuriem jāsaskaras personām ar invaliditāti.

Konvencijas ieviešana un pārraudzība nacionālajā līmenī (33. pants)

54. Komiteja ir noraižējusies par Konvencijas ieviešanas koordinēšanas un pārraudzības mehānismu ierobežoto kapacitāti, attiecīgi Labklājības ministrijas un Tiesībsarga, ieskaitot personu ar invaliditāti pārstāvošo organizāciju sistemātisku līdzdalības trūkumu.

55. Komiteja rekomendē valstij ievērojami stiprināt Labklājības ministrijas un Tiesībsarga biroja lomu un kapacitāti, ņemot vērā, ka abas iestādes ir nozīmēti kā kontaktpunkti Konvencijas ieviešanas koordinēšanas un pārraudzības mehānismiem, nodrošinot adekvātu finansējumu un organizāciju, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, pilnīgu līdzdalību koordinēšanas un pārraudzības procesos.

IV. Turpmākie soļi

Informācijas izplatīšana

56. Komiteja prasa valstij 12 mēnešu laikā saskaņā ar Konvencijas 35.panta 2.paragrāfu sniegt informāciju par īstenotajiem pasākumiem, lai ieviestu Komitejas rekomendāciju 31.paragrāfā (Neatkarīga dzīve un iekļaušanās kopienā) un 41.paragrāfā (izglītība) noteiktās rekomendācijas.

57. Komiteja arī prasa valstij īstenot rekomendācijas, kas iekļautas šajās noslēguma piezīmēs. Tās rekomendē, lai valsts izplata noslēguma piezīmes izvērtēšanai valdībai, Saeimai, atbildīgo nozaru ministriju amatpersonām, pašvaldībām, personu ar invaliditāti organizācijām un attiecīgo profesionālo grupu pārstāvjiem kā izglītības, medicīnas un tiesu darbiniekiem, kā arī medijiem, izmantojot mūsdienu sociālās komunikācijas stratēģijas.

58. Komiteja stingri aicina valsti iesaistīt sabiedriskās organizācijas, īpaši tās, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, periodiskā ziņojuma sagatavošanā.

59. Komiteja aicina valsti izplatīt noslēguma piezīmes visai sabiedrībai, tai skaitā nevalstiskajām organizācijām un organizācijām, kuras pārstāv personas ar invaliditāti, kā arī pašām personām ar invaliditāti un viņu ģimenes locekļiem valsts un minoritāšu valodā, tai skaitā zīmju valodā, pieejamā formātā, tai skaitā vieglā valodā un noslēguma piezīmes ievietot valdības mājas lapā, kurā pieejama informācija par cilvēktiesībām.

Nākamais ziņojums

60. Komiteja aicina valsti iesniegt apvienoto otro un trešo periodisko ziņojumu ne vēlāk kā līdz 2020.gada 1.aprīlim, iekļaujot tajos informāciju par šo secinājumu ieviešanu. Komiteja aicina valsti apsvērt minēto ziņojumu iesniegšanu saskaņā ar Komitejas vienkāršo atskaitīšanās procedūru, pamatojoties uz kuru Komiteja sagatavo jautājumu sarakstu vismaz vienu gadu pirms apvienoto ziņojumu iesniegšanas termiņa. Valsts atbildes uz šiem jautājumiem ir uzskatāmas par tās ziņojumu.